

Il rumantsch, ina plivalur per la Svizra

DA LUCAS DEPLAZES / ANR

■ **La regenza grischuna ha ensemen cun la Lia Rumantscha fatg attent a Berna a la votaziun dal pievel da l'onn 1938. Cun 91,6% ha il pievel svizzer renconuschì il rumantsch sco quarta lingua naziunala.** *Mario Cavigelli*, il president da la regenza grischuna, ha regurdà a quest datum impurtant per ils Rumantschs e per las Rumantschas ed ad mess a la populaziun svizra in cordial engraziament. Cun la renconuschientscha da la quarta lingua sco linguatg naziunal ha il pievel svizzer demussà la voluntad da mantegnair la quadrilinguitad. Cavigelli ha fatg allusiun ad ina tesa dal scriptur Peter Bichsel, tenor la quala las Svizras ed ils Svizzers crajan che la quadrilinguitad saja insatge sco in «possess collectiv». Actualmain discurren 63% da noss pievel tudestg, 23% franzos, 8% talian e 0,5% rumantsch. La voluntad da mantegnair e da promover il rumantsch è francà en la costituziun. Il rumantsch sco il pli vegl lungatg da la Svizra ha ina gronda tradiziun er sco med da communicaziun. Il rumantsch contribuescha che la Svizra è quella ch'ella è, ha ditg Cavigelli. Il lungatg rumantsch viva ed ha in avegnir perquai ch'el vegn discurre mintgadi en las famiglias, sin ils plazs da lavur ed en la politica. Il rumantsch tutgia tar la diversitad da la Svizra e muntia ina luschezza da noss pajais. La lingua rumantscha vegn considerada sco ina plivalur, ha constatà Cavigelli. La Svizra considerescha sasezza sco naziun che pussibiliteschia e promovia la coesiun da pajais e da pievel cun dar a tut las gruppas da populaziun indigenas e lur linguas spazi impurtant per furmar e per svilupper individualitad e diversitad.

Dapli rumantsch en las regiuns

En discussiun cun l'anr ha Cavigelli punctuà la muntada dal diever dal rumantsch en il mintgadi. Sch'il pievel ru-

mantsch discorra vinavant sia lingua en la famiglia, en scola, sin il plaz da lavur ed en la discussiun politica pudain nus segir era festivar l'onn 2038 il tschientavel anniversari sco lingua naziunala. Pressa, radio e televisiun hajan contribuì essenzialmain ad ina tscherta avischinaziun tranter las diversas regiuns linguisticas. Cavigelli conceda che la lingua rumantscha stuessia avair dapli spazi en las regiuns. El ha dentant er constatà ch'i saja magari difficil da chattar persunas che discurren rumantsch e cità in cas concret a Glion nua ch'ina interpresa haja tschertgà adumbatten collavuratur rumantschs. Ils Rumantschs en la Bassa na returnan strusch pli.

Il princip territorial

En sia allocuziun ha il president da la Lia Rumantscha, *Johannes Flury*, dà in sguard enavos avant 80 onns e constatà che da lez temp era il rumantsch concentrà sin las singulas regiuns, plitost la lingua dals purs. Quai saja sa midà durant ils ultims decennis. Oz viva almain in terz da la populaziun rumantscha ordai fer il territori tradiziunal da la lingua. Perquai saja l'entira Svizra da considerer sco territori da la quarta lingua naziunala e mesiras da promoziun stoppian tegnair quint da questa circumstanzia. Betg il davos contribuescha la finala il rumantsch a l'identitad speziala da la Svizra.

Martin Gabriel, il secretari general da la Lia Rumantscha, è entrà en in dialog cun l'actura *Annina Sedlăcek* da Sent davart l'incumbensa da la cuminanza linguistica rumantscha. D'ina vart stoppia esser garantì ch'il rumantsch vegnia duvrà vinavant e promovì consequentmain en ses territori tradiziunal e quai malgrà svilups sco fusiuns da vischnancas u la diminuziun da la popuaziun. La Lia Rumantscha ha elavurà tschintg tesas per promover e rinforzar il quart linguatg svizzer (mira giusut).

Martin Gabriel, il secretari general da la LR, Annina Sedlăcek, actura, il president da la regenza grischuna Mario Cavigelli e Johannes Flury, il president da la LR, a la conferenza da pressa a Berna.

MAD

Diversas publicaziuns ch'èn sa fatschentadas avant decennis cun il rumantsch.

FOTO Y. BÜRKL